

NEMZETEINK ÉS NEMZETISÉGEINK EGYSÉGES ÚTJÁNAK MEGTEREMTŐJE

Elvtársnők és elvtársak!

Május 4-én megszűnt dobogni Josip Broz Titónak, e nagyszerű embernek, a fémmunkásnak, a forradalom hőségének, a humanistának, a kommunista-marxistának, a hadvezérnek és államférfinak, a párt és a forradalom stratégájának, a gondolkodónak és látnoknak, a békeharcosnak, hazánk építőjének, az új igazságosabb világért folytatott harc jelképének nagy és nemes szíve.

A mérhetetlen fájdalom és a gyász napjaiban Vajdaság nemzetei és nemzetiségei, munkásosztálya és összes dolgozója, a kommunisták, a népfelszabadító háború harcosai és ifjú nemzedékeink kifejezésre juttatják tiszteletüket és határtalan szeretetüket nagy tanítójuk iránt. Szomorúság honol a gyáracsarnokokban, a mezőkön, az iskolákban, falvaink és városaink utcáin.

A szocialista öniszerveztetése és el nem kötelezett Jugoszlávia minden dolgozója kegyelettel adózik Tito egyéniségének és nagy művének. Ebben kifejezésre jut nagy büszkeségünk is, hogy Jugoszlávia egy ilyen nagy embert adott, aki nemcsak a saját nemzeteit és nemzetiségeit, s azt a munkásosztályt kötelezte le, amelynek soraiból származott, hanem az egész emberiséget.

Csak egy olyan ember, mint Tito azonosítható teljes joggal szocialista forradalmunkkal és forradalmunk eredeti, sokrétű alkotó tetteivel, mert szüntelenül és önfeláldozóan újabbnál újabb harci ihletést és irányt adott a tömegek felszabadító mozgalmainak, s így szervesen beépült munkásságával együtt jelenünk és jövőnk alapjaiba és egészébe.

Csak egy ilyen embernek lehetett ereje és képessége arra, hogy minden összefüggésével együtt kifejezze a munkásosztálynak, a város és falu dolgozóinak, hazánk minden nemzetének és nemzetiségének történelmi törekvéseit és érdekeit, és hogy — kifogyhatatlan kezdeményező készségével, s a társadalmi fejlődés gyakorlatához és elméletéhez való

termékeny hozzájárulásával — állandóan eszmei-politikai értelmet oltson beléjük.

Csak Tito volt képes arra, hogy forradalmunk és a jelenkori világtörténelem útvesztőiből mindig megtalálja a haladó, humánus és reális kiutat.

Körülményeink között csak Tito alakíthatta ki a forradalmi harcnak azt a stratégiáját, amely a legszélesebb dolgozó tömegek hatalmas erejére, az emberek demokratikus viszonyának fejlesztésére, a munkásosztály közvetlen és hosszú távú forradalmi céljainak egyesítésére, a dolgozó döntő szerepére támaszkodott. A forradalmi felszabadító mozgalom itthon és a nagyvilágban Josip Broz Tito alapvető és fő életcélja és munkaterülete volt több mint 60 éven át, amióta a munkásmozgalomhoz tartozik, és több mint 40 évig, amióta a Jugoszláv Kommunista Szövetséget vezeti.

Tito a Jugoszláv Kommunista Párt eredeti stratégiai és taktikai koncepcióját a marxista elméletre, a nemzetközi munkásmozgalom tapasztalataira és a munkásosztály történelmi szerepére alapozta, mert korunkban a munkásosztály fejezi ki a legteljesebben és legkövetkezetesebben a társadalmi fejlődés érdekeit és lehetőségeit. Ennek szellemében Tito:

— kidolgozta a munkásosztály, a parasztság, a haladó értelmiség és a többi dolgozó réteg szilárd szövetségének politikáját a nemzeteink és nemzetiségeink függetlenségéért, nemzeti szabadságáért és közösségéért folytatott harcban;

— utat nyitott az egyenjogú nemzetek és nemzetiségek új testvéri közösségének megteremtésére, a forradalmi mozgalmakat e cél elérése érdekében összpontosította, és rendszeresen, kitartóan és önfeláldozóan munkálkodott a forradalmi folyamatok olyan alapvető tényezőinek kiépítésén, amelyek képesek lesznek ezt a történelmi tettet keresztülvinni;

— határozottan szembeszegült a dogmatizmussal és a forradalmi folyamatok szubjektumainak szektás meghatározásával, és ezeket a szubjektumokat — a munkásosztállyal és eszmei-politikai élcsapatával — az agrártéren elmaradott, iparilag fejletlen, soknemzetiségű és nemzeti elnyomatásban sínylődő ország tényleges viszonyaiban találta meg, s egyúttal roppant harci potenciált fedezett fel a jelenkor forradalmi mozgalma és az elnyomott városi és falusi rétegek felszabadító törekvéseinek akcióegységében.

Tito számára a forradalom sohasem volt absztrakt kérdés, sem valami távoli jövőendő, hanem szorosan összefüggött a dolgozók és a nép mindennapi harcával, tényleges problémáinak megoldásával. Ezen az alapon került sor a legszélesebb néptömegek forradalmi alkotóerejének kibontakozására, harci összpontosítására és megszervezésére, a nemzetiségeknek, a nőknek és az ifjúságnak a munkásosztály közvetlen és történelmi érdekeivel való sorsszerű azonosulására, az antifasiszta tömörülés egységes forradalmi demokratikus mozgalmas való egyesülésre és a szocialista perspektíva kialakítására. A népfrontos irányvétel a Jugoszláv Kommu-

nista Párt sajátos politikai tömegakciója volt és maradt, azzal a céllal, hogy egyesítse a harcban a legszélesebb társadalmi és politikai erőket. Minél inkább kiterjedtek és megerősödtek ezek a forradalmi folyamatok a háború előtt, a háború folyamán és a háború után, minél több új tartalommal gazdagodtak, és a társadalmi élet és alkotás minden területét felölelték, annál inkább kitűnt Tito stratégiai irányvételének rendkívüli jelentősége, a forradalom valóban a nép életbevágó érdeke, össznépi mű lett. Ebben a bonyolult folyamatban gyökeresen megváltozott a dolgozó tömegek társadalmi-politikai helyzete, változtak és fejlődtek viszonyaik a nemzeti egyenjogúság alapján, erősödött önálló nemzetközi helyzetük, a más országokkal és világmozgalmakkal való együttműködésük. Mindez ékesszólóan tanúskodik annak a forradalmi harcnak mélységesen népi és demokratikus jellegéről, amelyet a titói stratégiával felvértezett Jugoszláv Kommunista Szövetség vezetett és vezet a szocializmusért és a társadalmi fejlődésért. Tito a maga alkotói tetteivel és művével Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségi közös történelmének legnagyobb személyisége lett.

Tito már a forradalmi tevékenység kezdetén rájött, hogy a forradalmi folyamatok szociális és politikai szubjektumai csak azzal a feltétellel alakíthatók ki, fejleszthetők és önállósíthatók történelmi erővé, ha létezik egy egységes akcióképes és érett eszmei-politikai élcsapat, amely képes arra, hogy maga köré tömörítse, mozgósítsa és megszervezze a munkásosztályt, a parasztságot, a haladó értelmiséget, az ifjúságot, és közös akcióba vezesse őket. Ezért Tito szüntelen harcot folytatott a munkásosztály ilyen pártjának megteremtéséért, eszmei-politikai és akcióegységéért azért, hogy a fejlődés különböző szakaszaiban önállóan határozza meg a forradalmi harc céljait és módjait, a párt alkotó és inventív beállítottságáért, a dogmatikus meddőség, a tömegektől való szektás elszigeteltség és a rutinos sablonosság ellen.

1928-ban, a nyolcadik zágrábi értekezleten a nemzetközi kommunista mozgalom bonyolult és súlyos feltételei közepette, amikor országunkban kegyetlenül üldözték a forradalmi megnyilvánulásokat, Tito a forradalmi jövő hangján szólalt meg, követelte a frakciós harcok felszámolását és azt, hogy a párt forduljon közvetlenül a munkásosztály és a korabeli osztályharc tényleges helyzetének problémái felé. Az 1929. január 6-i diktatúra után a párt munkájában megnyilvánuló nagy ingadozások idején Tito, amint kiszabadult a fegyházból, az 1934. évi negyedik országos értekezleten, és azután is újra meg újra javasolta és követelte a pártmunka tartalmi és módszerbeli tényleges megváltoztatását, hogy megszabaduljon a bomlasztó frakciós tevékenységtől, a rákényszerített illegalitás béklyóitól, az örökölt szektáságtól és a kívülről érkező direktívák sablonos elfogadásától. Tito türelmesen munkálkodott azon, hogy megújítsa a pártélet szervezeti és funkcionális struktúráját. Az országban és a Kominternben erélyesen harcolt, és kiharcolta, hogy elejtsék a párt felszólításának végzetes eszméjét, ezután pedig mint főtitkár kiharcolta a

pártszervezet felgyógyulását és igazi szerepének a társadalomban folytatott osztályharcban és nemzeti felszabadító harcban való megjelését. Az ötödik országos értekezlet 1940-ben az utolsó szakaszt jelölte a párt sorainak rendezésében és a forradalom programjára és akciójára való felkészítésében. Különösen szembehelyezkedett az úgynevezett kétszakaszos forradalom dogmatikus sémájával, amely egy időben elvonta pártunkat a mindennapi problémáktól. A nemzeti és szociális felszabadulásiért harcba felszólító 1941. évi kiáltvány e séma végérvényes túlhaladását jelentette.

Titónak a Jugoszláv Kommunista Párt élére kerülése fordulópontot jelentett a JKP vajdasági munkájában is. Pártszervezetünk az 1936-ban és 1937-ben elszenvedett súlyos csapások után a forradalmi harc titói stratégiájával felvértezve politikailag és szervezetenleg megerősödött. Fokozódott befolyása a dolgozó tömegek széles rétegeiben, a munkásság, parasztság, értelmiség és ifjúság soraiban, minden nemzeti környezetben.

A vajdasági kommunisták sikeres tevékenységét az is lehetővé tette, hogy pártunk és Tito helyesen vetette fel a nemzeti és parasztkérdést, az új állam jövőbeli berendezésének és ezen belül Vajdaság autonómiájának kérdését.

A vajdasági kommunisták munkásságára serkentőleg hatott a JKP vezető aktívájának az a tanácskozása, amelyet Tito szervezett meg 1939-ben a Šmarna Gora alatti Tacenben.

Tito szilárd meggyőződése volt, hogy a testvériség és egység csak Jugoszlávia nemzeti és nemzetiségei közös és tudatos irányvételének gyümölcseként jöhet létre. A testvériséget és egységet nem biztosíthatja sem pártdekrétum, sem állami erő, hanem csak minden nemzet és nemzetiség teljes egyenjogúsága és az az érzése, hogy saját sorsának ura a saját hazájában. Ezért a teljes egyenjogúság a testvériségért és egységért folytatott harcnak szerves része. Tito mindig harcolt a nacionalizmus és a nagyállami tendenciák ellen. Ennek a politikának és gyakorlatnak köszönhetően forradalmunk kibontakoztatta és megszilárdította a testvériség és egység eszméjét, amely így a nemzetek és nemzetiségek közötti demokratikus viszony példaképévé nőtt.

A párt egyetemes stratégiai irányvétele és ennek megvalósulása Vajdaságunkban lehetővé tette, hogy tartományunk kommunistái egységesen, alaposan kidolgozott irányvonal jegyében tartsák meg hatodik értekezletüket 1940-ben, egy hónappal a JKP ötödik országos értekezlete előtt, amelyen a vajdasági kommunistáknak ez az irányvétele megerősítést nyer.

A Jugoszláv Kommunista Párt nagy eszmei-politikai erőként, egy forradalmi demokratikus tömegmozgalom vezetőjeként kezdte el a népfelszabadító harcot, szorosan összeforrv a nagy néptömegekkel, nemzeti és szociális érdekekkel. A háborúban és a forradalomban a Kommunista Párt Tito irányításával össznépi erővé nőtt, amely a munkásosztály történelmi érdekeit képes egybehangolni valamennyi nemzeti és nemzetisé-

günk érdekeivel. A párt mélyreható társadalmi, politikai, katonai és egyéb tömegmozgalmak kezdeményezője és vezetője, s a tömegekkel együtt a legsúlyosabb csapásokat méri az idegen hódítóra és a hazaárulókra, megszervezi az új néphatalmat, a hadsereget és a politikai tömegszervezeteket. Saját programja alapján és közvetlen eszmei-politikai irányításával mindinkább önállósítja a néptömegeket, s a forradalmi átalakulás döntő szubjektumaivá avatja őket.

A titói párt alapvonása volt, és ma is az, hogy a legszélesebb néprétegek felszabadító szocialista és öngazgatási mozgalmának belső eszmei-politikai erejeként működik. Éppen ezért válhatott a forradalom által felszabadított tömegek eszmei-politikai élcsapatává, önálló társadalmi, szocialista, öngazgatási alkotótevékenységük tényezőjévé.

Tito és a párt számára a felkelésre szólító felhívás átgondoltan és érteően vezetett össznépi háborúra való felszólítást jelentett, olyan háborúra, amely történelmi változáshoz vezet. A partizánerek felszabadító forradalmi hadsereggé nőttek, s ez a hadsereg Tito parancsnoksága alatt képes volt az önálló hadviselésre, képes volt arra, hogy döntő csatákat nyerjen, és önmaga tartsa az antifasiszta háború egyik jelentős frontját. Ebben a háborúban Titónak a párt- és a fegyveres erők élén sikerült:

— kibontakoztatnia az össznépi felszabadító háborút, és milliós tömegeket tömöríteni a felszabadító és forradalmi harc érdekében;

— a forradalmi gyakorlatban megvalósítania Jugoszlávia megosztott nemzeteinek és nemzetiségeinek egységét és testvériségét;

— kidolgozni az új népfelszabadító és demokratikus hatalom koncepcióját, a legalacsonyabb szervektől a legfelsőbbekig, s ezáltal megadni azt a formát, amelyben a munkásosztály és a dolgozó nép hatalomra jut;

— kivetelni Jugoszláviát a második világháború végén kialakult új politikai világrend egységes, politikailag erős és jelentős tényezőjének útjára.

A mi országunkért milliók harcoltak, 1 700 000 mindenféle korú és nemzetiségű harcos és hazafi áldozta érte az életét.

Népünk háborúban, pusztításban és szenvedésekben bővelkedő történelme folyamán idegen császárságok között és alatt, kizsákmányolástól és osztálynyomástól gyötörve nagy árat fizetett azért, hogy a maga ura lehessen. Sikerült ezt kivívnunk, mert népünk azonosította magát Titóval. Ebben rejlik forradalmi jelszavunk mély igazsága. „Mi Titóé vagyunk — Tito a miénk.” Ebben rejlik kitartásunk és önérzetünk igazsága a szabadság, az öngazgatás és az el nem kötelezett politika útján.

Kivételes jelentőségű volt a népfelszabadító háború elindítása és kibontakozása szempontjából az a titói helyzetelemzés, amelyet a megszállást követően a JKP vezető aktívájának 1941 májusi tanácskozásán adott, s amelyben megfogalmazta a Jugoszlávia Kommunista elött álló feladatokat. Ebből kiindulva és a titói irányvonal szellemében a Jugoszláv Kommunista Párt vajdasági tartományi bizottsága 1941 júniusi kiáltványában fegyveres felkelésre, a maguk és közös szociális és nemzeti

felszabadulásáért folytatott harcra szólította Vajdaság minden nemzetét és nemzetiségét.

Tito elvtárs 1942 januári levele, amelyben utasításokat adott a vajdasági partizán hadviselés módjáról, s jóváhagyta a népfelszabadító harc általunk folytatott politikáját, sőt nagyra értékelte elért eredményeinket, rendkívüli jelentőséggel bírt a népfelszabadító háború további fejlődése szempontjából a Szerémségben és Vajdaság-szerte.

Ezek után erőteljesen fellendült és kibontakozott a népfelszabadító mozgalom egész Vajdaságban. Már a következő évben számos osztag mellett öt brigádunk volt, és megalakítottuk a tizenhatodik vajdasági hadosztályt. A néphatalom partizániskolákat nyitott, műhelyeket szervezett a harcosok szükségleteinek kielégítésére és nyomdákat alakított. Ezzel párhuzamosan kifejlődött a katonai-hátországi hatalom is: a helyi és a területi parancsnokságok. Mindezen politikai és katonai szervek felújításával és kifejlesztésével tartományunk az autonómia világosan kifejezett ismérveit hozta létre — az egyenjogú nemzetek és nemzetiségek új társadalmi-politikai közösségévé vált Tito Jugoszláviájában, amelynek alapjait az AVNOJ II. ülésén helyezték el.

Vajdaság munkásosztálya, parasztsága, értelmisége és ifjúsága, Vajdaság nemzetei és nemzetiségei a párt zászlaja alatt és Tito irányításával Jugoszlávia valamennyi népével együtt fegyverrel harcolták ki a saját nemzeti és szociális felszabadulásukat, és magukra vállalták a felelősséget autonóm közösségük és az egész jugoszláv szövetségi közösség fejlődéséért.

Elvtársnők és elvtársak!

Gazdag forradalmi tapasztalatait kamatoztatva, a hadvezér és az államférfi tehetségével megáldva, erőteljesen a tömegekre és a tömegek hangulatára támaszkodva Tito elvtárs a tömegek addig nem ismert alkotóerejét mozdította meg és irányította az ország felújítására és építésére, indította a forradalmi fejlődés új távlatainak meghódítására.

1950-ben a hidegháborús világhelyzet idején, amikor világszerte, fel lángolt a neokolonializmus elleni harc, hazánkban történelmi döntés született; az üzemeket a munkásoknak adták át igazgatásra. Ez az esemény öt évvel az emberiség történelmének legszörnyűbb háborúja után következett be, amikor hazánkra súlyos gazdasági zárlat, politikai és katonai nyomás nehezedett. Ilyen feltételek közepette Tito azzal a figyelemzavarral állt ki saját munkásosztálya, nemzetei és nemzetiségei, valamint az egész nemzetközi munkás- és kommunista mozgalom elé, hogy az állami tulajdon csak kezdeti formája a társadalmi tulajdonnak, és hogy a mi célunk a közvetlen munkásönigazgatás, mert egyedül csak ez biztosíthatja a munkásosztály valóságos hatalmát.

A szocialista öngazgatás kiépítésére tett kezdeményezés természetes folytatása volt a már megvalósított mélyreható forradalmi változásoknak, és forradalmunk lényegéből, eredeti jellegéből fakadt.

Tito teljes három évtizeden át fáradhatatlanul küzdött a munkásön-

igazgatásért, a munka, a munkásosztály és az ember felszabadítása marxi humanista elképzelésének valóra váltásáért. Az új társadalmi-gazdasági viszonyokért, a felmerülő objektív nehézségek és az öngazgatási fejlődéssel szemben megnyilvánuló ellenállások leküzdéséért folytatott három évtizedes harcban Tito újabbnál újabb lendületet ad, bátorít és bírál, a társadalom öngazgatási megszervezésére, a munkásosztály és a dolgozók hatalmának megszilárdítására serkent. Tito kiváló érzékkel tapint rá azokra a döntő mozzanatokra, amelyek mindig friss vért és új erőt visznek a forradalomba. Tito felülmúlhatatlan módon ismerte fel, mikor értek meg a fejlődés egyes problémái, és mindenki számára érthető, egyszerű szavakkal fogalmazta meg a politikai feladatokat.

Tito filozófiájának és politikájának alapvető mozgójele az a felismerés, hogy a szocialista forradalom magának a munkásosztálynak, a dolgozó tömegeknek, az embernek a tette. Ez határozta meg egész gyakorlati alkotótevékenységét pártunk építésében, a népfelszabadító harc és a szocialista forradalom stratégiájának és taktikájának kifejlesztésében, az országépítésben, Jugoszlávia önállóságának és el nem kötelezett politikájának érvényesítésében. Tito a gyakorlatban alkalmazta a marxi tudományt, és bebizonyította, hogy a munkásosztály forradalmi öntevékenysége az egyedüli út, amelynek segítségével az osztály önmagát felszabadítva minden embert felszabadít az osztály nélküli társadalom megteremtése útján.

Azzal, hogy naponként szóval és tettel harcolt és irányította a párt arra irányuló harcát, hogy a munkásosztály megteremtse igazi hatalmát az öngazgatás folyamatában, Tito elvtárs humanizálta a társadalmi viszonyokat és az ember életét.

Tito szüntelenül arra figyelmeztetett, hogy az öngazgatás nem csupán a munkásosztály és általában az ember joga és privilégiuma, hanem állandó felelősség is, amely forradalmi fegyelmet és áldozatokat követel; sok munkát, kezdeményezést és tudást, nagyobb munkatermelékenységet igényel. Ezért mindig erélyesen elítélt minden olyan kísérletet, amely lekicsinyelte a munkásosztály alkotóképességét, bírálta a hatalom bürokratikus és technokratikus kisajátítását, a kispolgári liberalizmust, a dogmatikus apológia gyakorlatát.

A munkásosztály és a dolgozók öngazgatása Jugoszláviában ma már valóság, amely erőteljesen jelöli a szocialista forradalomnak, a népek felszabadulásának korszakát, a jelenkori filozófiai eszméket és a mai világ politikai harcát.

Ahogy Tito értelmezi a forradalmat és az öngazgatás fejlődését, mint a munkásosztály harcának eszközét és célját, nem lehet megállnunk az adott szervezeti keretekenél, nem elégedhetünk meg az elért vívmányokkal, hanem állandóan harcolnunk kell az öngazgatás tartalmának gazdagításáért, a dolgozók önszerveződése kereteinek bővítéséért és a munka felszabadításáért. Tito elvtársnak az alkotmányfüggelékben és a pártlevélben tartalmazott forradalmi kezdeményezése, amelyre támasz-

kodva építettük egységünket, és megvívtuk csatánkat a szeparatista nacionalizmus és liberális frakciós tevékenység ellen, rendkívüli módon hatott az osztályforradalmi irányvonal erősítésére az öngazgatásért, a munkásosztály és a dolgozó rétegek helyzetéért folytatott harcban.

Az öngazgatás, valamint az öngazgatási viszonyok és szövetségi rendszerünk fejlesztésében Tito a munkásosztály és élgárdája fegyvere és harci módszereként alkalmazta Marx, Engels és Lenin tanítását. „Az emberek közötti mind jobb és humánusabb viszonyokért, az emberért, mint szabad termelőért és alkotóért vívott harc — ez a munkásosztály eszmei célja és harcának értelme” — mondotta Tito, és ezért harcolt mindig, ezekre a célokra építette a párt egységét és összeforrottságát a munkásosztállyal és a néppel. „Küldöttrendszerünk, amely egyedülálló példa, reális feltételeket teremtett arra, hogy végleg megszüntessük az ember elidegenítését a politikai döntéshozataltól, feltételeket teremtett arra, hogy minden dolgozó igazgathassa a társadalmat” — hangsúlyozta Tito elvtárs a XI. pártkongresszuson. Ezt az irányvonalat követik a társadalmi-politikai életünk demokratizálására irányuló titói kezdeményezések, de különösen a kollektív munka, az egyéni és kollektív felelősség kifejlesztésére, az egyéves elnöki megbízatás bevezetésére vonatkozó kezdeményezés valamennyi politikai testületünkben.

Tito sohasem elégedett meg az elért vívmányokkal. A vérbeli forradalmár bátorságával szüntelenül és erőteljesen mozgósította, irányította és ihlette a pártot. Állandóan arra serkentette a Kommunista Szövetséget, a munkásosztályt és a dolgozókat, hogy határozottan küzdjenek az öngazgatás fejlődését veszélyeztető eltorzulások minden válfaja ellen. Így állandó összeütközésben volt a dogmatikus, etatista, bürokratikus és centralisztikus erővel, az anarcholiberalis törekvésekkel, a burzsoá polgári tudat és a nacionalizmus, valamint a kispolgári opportunizmus megnyilvánulásaival. Ebből a szempontból mindig határozottan kiállt a honvédelmi és társadalmi önvédelmi rendszer társadalmisítása és továbbfejlesztése mellett, amellett, hogy az általános honvédelem és a társadalmi önvédelem, az öngazgatás és a dolgozó öngazgatási helyzetének kifejezője legyen. Ebben nyilvánul meg a folytonosság és elkötelezettségünk további irányvétele.

Tito személyes példájával tanított bennünket arra, hogy állandóan kutassuk a dolgozó tömegek harcának és alkotó részvételének új perspektíváit, szorosan összeforrvá a dolgozó tömegekkel és következetesen harcolva jogaikért és érdekeikért; hogy ezek a célok csakis a szocialista erők szervezett, kitartó harcával érhetők el.

Tito mindig kivételes figyelmet szentelt az ifjúságnak és az ifjúsági forradalmi mozgalomnak. Sokéves pártpolitikai munkásságában és műveiben folytonosan harcolt az ifjúság forradalmi megszervezéséért és alkotó tetterejének kibontakoztatásáért. Az ifjúsághoz intézett legutóbbi üzeneteiben is arra figyelmeztetett, hogy a fiatalok csak akkor alkotják a társadalmi haladás tényleges erejét, ha bekapcsolódnak a szo-

cialista öngazgatási viszonyokba. Ez egyúttal a fiatal alkotóegység szocialista öngazgatási nevelésének és humanizálásának legjobb útja. Mindig hangsúlyozta, hogy az ifjú nemzedéknek ott kell állnia nemzetünk és nemzetiségeink egységéért és testvériségéért küzdő harcosok első soraiban. Tito bátorsága, határozottsága, az emberekbe és a szebb jövőbe vetett rendületlen hite állandó ihletője volt és marad fiatal nemzedékeinknek.

Az el nem kötelezettek mozgalmának megalapozásáért és kifejlesztéséért, a világbékéért és a társadalmi haladásért, a népek egyenjogúságán, önállóságán és függetlenségük tiszteletben tartásán alapuló új gazdasági és politikai viszonyokért folytatott harc Tito elvtárs alkotó, forradalmi tevékenységének legjelentősebb eredményei közé tartozik. Tito ugyanakkor harcolt azért is, hogy új viszony alakuljon ki a nemzetközi munkás- és kommunista mozgalomban, amelynek alapelvei kifejezésre jutottak az európai kommunista pártok berlini értekezletén. Egy olyan világért küzdött, amely nem a háborútól való félelmen, hanem a népek önálló szociális és nemzeti fejlődésre és átalakulásra vonatkozó jogán alapul.

Forradalmunk fejlődésének és a nemzetközi munkás- és kommunista mozgalomban uralkodó viszonyoknak egyik legjelentősebb fordulópontja, amely sorsdöntően összefügg Tito nevével, az 1948. év, a sztálini hegemonizmussal és dogmatizmussal való összeütközés éve. Ekkor erőszakkal rontottak szabadságunkra, függetlenségünkre, önálló utunk megválasztási jogára. Olyan helyzet volt ez, amelyben forradalmunk még egyszer sikeresen lerázta a dogmatizmus béklyóit, ellenállt a nyomásnak és hegemoniának, és ezzel új távlatokat nyitott a további fejlődésnek. Tito s vele együtt pártunk és népünk határozottan kimondta a történelmi NEM-et a nyomásnak, a gazdasági és politikai zárlatnak. Ezekből a nehézségekből, a sztálinizmussal szembeni ellenállásból erősebben, egységesen Tito és a párt köré tömörülve kerültünk ki. Ez az összeütközés új lendületet adott a forradalom sajátos értelmezésének, a marxista tudománynak — meggyorsította egyetemes fejlődésünket és a szocialista öngazgatási viszonyok kiépítését.

Jugoszlávia a legszélesebb alapokon keresett kapcsolatot a haladó és demokratikus pártokkal, szervezetekkel és mozgalmakkal, az imperialista-ellenes és antikolonialista erőkkel és mozgalmakkal, az ázsiai és afrikai országokkal, hogy a más kontinensek országaival való együttműködés és barátság révén kiszabaduljon az elszigeteltségtől. Ezekben a kapcsolatainkban megerősítést nyert az aktív koegzisztencia és az elnökkötelezettség politikája, amely a világ tömegmegosztottsága, a nagyhatalmak érdekövezeteinek kialakulása, megőrzése és kiterjesztése, a más országok belügyeibe való beavatkozás politikája elleni harc, a békéért, a népek és országok egyenjogú gazdasági és politikai viszonyáért folytatott harc alapjait fektette le.

Tito és Jugoszlávia igen nagy hozzájárulást adott ahhoz, hogy a gyar-

matellenes és imperialistaellenes világforradalom az 1961. évi belgrádi értekezleten az elnemkötelezettség mozgalmának formáját öltse. Az anti-imperialista világforradalom, szembeszegülve a világ tömbmegosztottságával, új alapon folytatta haladó történelmi küldetését a népek felszabadulásáért, függetlenségéért és egyenjogúságáért. Az eltelt időszak, de különösen a jelenlegi nemzetközi válság és az új hidegháború jelei ismételtén igazolják az elnemkötelezettség politikájának érvényét és történelmi jelentőségét. Tito és Jugoszlávia korunkban a szabadságharc, a legfontosabb emberi és nemzeti értékekért folytatott küzdelem megtestesítője.

A Tito vezetése alatt álló jugoszláv forradalmi mozgalom harca olyan korszakalkotó társadalmi, történelmi eredményeket hozott, mint a népfelszabadító felkelés sikeres elindítása és győzelmes befejezése; a megszállók kiűzése, Jugoszlávia nemzeteinek és nemzetiségeinek a hegemonia minden fajtájától való megszabadítása; Jugoszlávia nemzetközi helyzetének megszilárdítása; nemzeteinek és nemzetiségeinek függetlensége; a szocialista Jugoszlávia kiemelt szerepe a világbékéért, a népek mindenfajta elnyomása ellen folyó harcban; a jugoszláv kommunisták és a jugoszláv szocialista társadalom nagy alkotó hozzájárulása a nemzetközi szocializmus tapasztalattárához, elméletéhez és gyakorlatához; a népfelszabadító felkelés és forradalom, a szocialista és öngazgatási gyakorlat és a szocialista gondolkodás fejlesztése, stb.

Akár az imperializmus elleni harcról, akár a nemzetközi munkásmozgalom belső problémáiról legyen is szó, Tito elvtárs nemzetközi-politikai koncepciói az ő egész alkotó egyéniségének kifejezői. Hazánkban az elnyomás, a kizsákmányolás és a reakciós erőszak ellen, nemzetközi síkon pedig az imperializmus, a nemzeti elnyomás, az erőfölény hegemoniája ellen harcolt. Az országban a kispolgári irányvesztés, az opportunisták megalkuvás és fegyverletétel ellen küzdött, nemzetközi téren pedig az ellen, hogy senki se hátráljon meg passzívan az erősebb jogán alapuló nemzetközi erőszak előtt. Az országban harcolt a meddő ultraradikalizmus, nemzetközi síkon pedig a szektásság ellen, amely különválasztja a nemzetközi munkásmozgalmat és szocializmust a többi antiimperialista és demokratikus erőtől, valamint az ultraradikalizmus ellen, amely csak önnön tehetetlenségének és a dolgok menetére való befolyás teljes hiányának fedezésére szolgál.

Tito, a Kommunisták Szövetsége és hazánk számára az elnemkötelezettség politikája sohasem volt pusztán pillanatnyi politikai szükséglet vagy taktika, hanem forradalmunk egészének és lényegének kifejezője, a szocialista igazság és a világfolyamatok osztályértelmezésének kifejezője, belpolitikánk és az egyenjogú nemzetek és nemzetiségek jugoszláv szövetségi közösségében kibontakoztatott viszonyok kifejezője.

Tito kimutatta, hogy a szocialista országok és a nemzetközi munkásmozgalom egysége csakis minden egyes párt saját munkásosztálya és saját népe előtt vállalt felelősségen alapulhat, és mentesnek kell lennie

minden olyan formától és eszköztől, amely önállótlan­ ságot vagy egyen­ lőtlen­ séget okozhat.

Tito rámutatott a munkásosztály történelmi érdekei s az elnyomott po­ litikai és gazdasági függőségben tartott vagy félig függő népek antiim­ perialista harca szoros összefüggésének új formáira, de különösen az el nem kötelezett országok harcának, továbbá a gazdaságilag fejlett és fej­ letlen országok között mindinkább növekvő szakadékokból eredő problé­ mák haladó megoldásáért folytatott küzdelem rendkívüli jelentőségére.

A Nasszerral és Nehruval való brioni találkozástól, az el nem köte­ lezett belgrádi értekezletén át, a hatodik havannai csúcserke­ zletig Tito fáradhatatlan világutas, a béke építője, számos találkozás kezdemé­ nyezője, akit a világ úgy jegyzett meg, mint a béke, a biztonság, a békés együttműködés, az emberek és államok közti új gazdasági és politikai viszonyok edzett harcosát. Éppen ezért büszkéek vagyunk rá, hogy az el nem kötelezettek hatodik havannai értekezlete oly nagyra értékelte, s oly magas elismerést adott Tito elvtárs harcának és a mi harcunknak az új világért, a haladás, a béke és szabadság világáért, a háborús rettenéstől mentes világért, minden nép egyenjogúságának és zavartalan fejlődésé­ nek világáért, azért a világért, amelyben nem lesz kizsákmányolás és faji megkülönböztetés, amelyben a dolgozók önnön sorsuknak urai és ková­ csai lesznek.

Mindezek folytán Tito elvtárs a béke ékesszóló hirdetője, az értelem képviselője, az új demokratikus és humánus viszonyok harcosa volt. Ilyennek ismerte meg a világ, és ezért csodálta, szerette, tisztelte. Barátai becsülték, ellenfelei méltányolták akkor is, ha másképpen gondolkoztak, mint ő. Egész művével úgy lépett be a világtörténelembe, mint korunk egyik legjelentősebb egyénisége, s a történelem legszebb oldalait írta tele a szabadság, a béke, az egyenjogúság, a társadalmi haladás nagy jel­ szavaival.

Az ő jövőbe látó személyiségének, a nagy stratégia képességének kö­ szöntjük, hogy forradalmi fejlődésünkben semmi sem történt ok nél­ kü­ l: minden irányvételünk a munkásosztály a nemzetek és nemzetisé­ geink tényleges történelmi érdekeinek elemzéséből fakadt, minden új kez­ deményezésünk a forradalom állapotának, lehetőségeinek és követelmé­ nyeinek ismeretéből.

Elvtársnők és elvtársak!

A legnagyobb elismerés Tito egyéniségének a titói mű, amelyet forra­ dalmi tevékenységének hat évtizede folyamán tartósan beépített forra­ dalmunkba és a nemzetközi munkásmozgalomba.

Megmarad számunkra Tito tanítása és személyes példája, hogy kitart­ sunk, hogy ne hőköljünk vissza a nehézségek előtt, hogy értőn és bátran harcoljunk.

Megmarad nekünk és örökké tart bennünk Tito műve és Tito üzenete: „Örizzük a testvériséget és egységet, mint a szemünk fényét”;

„Ügy dolgozzunk, mintha száz évig béke lenne, de úgy készülünk, mintha holnap kitörhetne a háború”;

„A szavakról a tettekre!”

— és a többi számos titói üzenet, amely forradalmunk, szocialista öngazgatási irányvételünk és alkotótevékenységünk megannyi ideológiai és politikai jelszavává lett.

Az emberi gondolkodásnak és a forradalmi-felszabadító gyakorlatnak ez az óriása egész művével mellettünk állt, mert tettei beépültek forradalmunkba, amely él, tart és fejlődik. Ez a mű erőteljes serkentést ad a felszabadult népek és felszabadító mozgalmak törekvéseinek világszerte, a békéért, az egyenjogú nemzetközi együttműködésért küzdők harcának. Tartósan munkál munkásosztályunk és dolgozóink, valamennyi nemzetünk és nemzetiségünk szívében és tetteiben, életében és jövőjében.

Tito túlemelkedett korán, azzal, hogy a marxi tudomány alkotó értelmezésével kitágította az ember és a munka felszabadulásának határait, a forradalmár és államférfi bölcsességével, roppant tapasztalatával és nagy tekintélyével hatott a történelem folyamataira hazai és világviszonylatban. Tito világos irányt szabott a haladó erőknek jövőbeli hosszú távú akciókra, s a jugoszláv nemzetek és nemzetiségek szocialista forradalmát az osztályelnyomás ellen, az igazságosabb nemzetközi gazdasági és politikai rendszerért, az országok és mozgalmak közötti viszony békés megoldásáért, a társadalmi haladásért, a nemzeti és emberi szabadságért folyó harc tevékeny tényezőjévé tette. Josip Broz Tito elévülhetetlen érdeme, hogy a marxizmus tudományát és a mai kor eszméit szocialista gyakorlatunkban továbbfejlesztette, hogy a párizsi kommün és az októberi forradalmárok zászlaját magasra emelte a jugoszláv öngazgatók kezében. A nemzetközi munkás- és kommunizmozgalom egy olyan nagy proletárharcost és gondolkodót veszített el, aki erőteljesen rányomta bélyegét az egész mai világ forradalmi eszméjére és forradalmi átalakulásaira. Az elnemkötelezettség mozgalma elvesztette megalapítóját, ideológusát, az új gazdasági világrend, a népek és államok közti egyenjogúság ihletőjét. Tito a mai világ azon új tendenciáinak megtestesítője, amelyek a szocializmusban az osztályok, a népek és az ember felszabadításának világfolyamatát fejezik ki.

Vajdaság kommunistái, munkásosztálya és dolgozói, nemzeteink és nemzetiségeink ebben a fájdalmas pillanatban konkrét munkájukkal s a Jugoszláv Kommunista Szövetség politikájának megvalósításáért folytatott harcukkal fejezik ki a legjobban elismerésüket Tito elvtárs nagy munkássága iránt.

Nincs az az áldozat és erőfeszítés, amelyet a vajdasági szocialista autonóm tartomány és az egész jugoszláv közösség kommunistái, munkásosztálya, dolgozói, nemzetei és nemzetiségei magukra ne vállalnának forradalmunk vívmányainak megőrzése és továbbfejlesztése érdekében.

Folytonosan visszatérünk Titóhoz, tanulunk gondolataiból és tetteiből, az ő példáján nevelkedünk és neveljük az új nemzedékeket.

Az elkövetkezőkben is ez a név hangzik majd fel mindenütt, ahol a munkásosztály és a szabadságszerető népek harcot vívnak, forradalmi lendülete és alkotótevékenysége megnyilvánul, ahol harcolnak az emberért és az ember boldogságáért, ahol szeretik az embert.

A XI. kongresszus befejezésekor Tito ezt mondta: „Induljunk most mindannyian mindennapi akciókba, a megbeszélte és elfogadott feladatok végrehajtására. Természetesen valamennyi dolgozóval együtt, akik szívük mélyén viselik közösségünk, a szocialista öngazgatású, el nem kötelezett Jugoszlávia további erősödését.” Induljunk előre, változtassuk a szavakat tettekké.”

Meg kell békélnünk a súlyos és fájdalmas igazsággal, hogy Josip Broz Tito megszűnt gondolkodni és alkotni. Hétköznapijaink Titóval folytak, megszoktuk, hogy az ő eleven szavát hallgassuk. Csodáltuk Tito elvtársat, boldogok és büszkék voltunk, hogy köztünk van, amikor békeútjait járja. S most mi jugoszlávok valamennyien emelt fővel és méltóságteljesen, büszkén és önbizalommal eltelve kísérik őt utolsó útjára. Velünk marad és velünk lesz, harcainkban továbbra is a vezetőnk és tanítónk. Az ő szavai visszhangoznak a szabad, szocialista, öngazgatású és el nem kötelezett Jugoszlávia térségeiben. Az ő műve túléli az időt.

Tito a mi számunkra, mindannyiunk számára egyenlő a végtelen szeretettel. Fogadalmat tettünk neki: „Tito elvtárs, megfogadjuk néked, hogy utadról nem tér le a néped”.

Ez a fogadalmunk Titónak és a Jugoszláv Kommunista Szövetségnek jelenleg és a jövőben is érvényes. Ebben rejlik felelősségünk a szocialista forradalom és a világ előtt, tesvériségünk és egységünk, öngazgatásunk, az a jelszavunk, hogy „A másét nem akarjuk — a magunkét nem adjuk”, elnemkötelezettségünk, harcunk az aktív békés egymás mellett élésért, a világ népeinek és országainak függetlenségéért és egyenjogúságáért. Ez Tito zászlaja és a mi zászlónk, a forradalom zászlaja — jövőnk zászlaja.

Örök dicsőség és köszönet Tito elvtársnak mindazért, amit jelenünkért és jövőnkért tett!

Dušan Alimpićnek, a Vajdasági Kommunista Szövetség Tartományi Bizottsága elnökének búcsúbeszéde a tartomány legmagasabbrangú szerveinek és szervezeteinek gyászülésén

Újvidék, 1980. május 7.

Fordította: Garai László